

HARBIY OILALARDA NIZOLARNI NOMOYON BO'LISHINING IJTIMOYIY - PSIXOLOGIK OMILLARI

Mirzasoliyev Jaxongir Mirzasoipovich

Harbiy qism xizmatchisi

Annotatsiya: *Oilaviy muammolar - bu ikki yoki undan ortiq tomonlar bir-biriga mos kelmaydigan deb qabul qilingan yoki ifodalangan holatlar. Ular muntazam ravishda kundalik hayotimizning turli sohalarida paydo bo'lishi mumkin va agar ular to'g'ri muomala qilinsa, o'zgarishlarga va yangi munosabatlarga erishish uchun ijobiy bo'lishlari mumkin.*

Kalit so'zlar: *jamiyat, er-xotin, janjal, oiladagi nizolar, erkinlik, kechirimlilik.*

СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ ПРОФИЛАКТИКИ КОНФЛИКТОВ В СЕМЬЯХ ВОЕННОСЛУЖАЩИХ

Мирзасолиев Джахангир Мирзасоипович

военнослужащий воинской части

Аннотация: *Семейные проблемы — это ситуации, в которых две или более сторон воспринимаются или выражаются как несовместимые. Они могут регулярно появляться в различных сферах нашей повседневной жизни, и если с ними правильно обращаться, они могут быть положительными для достижения изменений и новых отношений.*

Ключевые слова: *общество, пара, ссора, семейный конфликт, свобода, прощение.*

SOCIAL - PSYCHOLOGICAL FACTORS OF THE PREVENTION OF CONFLICTS IN MILITARY FAMILIES

Mirzasoliev Jakhongir Mirzasoipovich

military unit attendant

Abstract: *Family problems are situations in which two or more parties are perceived or expressed as incompatible. They can regularly appear in different areas of our daily lives and if they are treated properly, they can be positive for change and new relationships.*

Keywords: *society, couple, quarrels, family conflicts, freedom, forgiveness.*

KIRISH

Harbiy psixologiya harbiy xizmatchi va harbiy jamoalar ichki olami, ruhiy rivojlanish qonuniyatlari haqidagi fan bo'lib, ofitser faoliyati bilan bevosita bog'liq. Shuni aytib o'tish kerakki, harbiy psixologiya nazariyadan ko'ra amaliyotga yaqinroq, ya'ni harbiy xizmatchi o'z faoliyatida to'qnash keladigan muammolarni tahlil qilishga va hal etishga yo'naltirilgan. Ofitserlik faoliyatini psixologik jihatdan samarali tashkil qilish uchun bir qator talablarga javob berish kerak. Bu talablar harbiy jamoalarning ichki qonuni bo'lgan O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarining Umumharbiy nizomlarda o'z ifodasini topgan. Unga ko'ra har bir komandir (ofitser) o'z qo'lostidagi harbiy xizmatchilarning individual-psixologik xususiyatlarini, Shuningdek, harbiy jamoada kechadigan ijtimoiy-psixologik hodisalarni bilishi va ularni boshqara olishi lozim.

Harbiy xizmatchining qanday oilada voyaga yetganligi ham muhim ahamiyatga ega: - to'la qonli oila yoki muammoli oila. - ushbu oilada yoki qarindoshlar orasida suitsid sodir etilganmi yoki yo'qmi? Bu ham katta ahamiyatga ega. Xizmat jarayonida harbiy xizmatchilarga qo'yiladigan jismoniy va ruhiy yuklamani asta-sekin oshirib borish lozim.

Shaxs ijtimoiy hayotning mahsuli ekan, u albatta bolani urab olgan muhit ta'sirida rivojlanadi. Shaxsning hayoti faoliyati davomida muhit unga yo'ijobiy, yo'salbiy ta'sir ko'rsatadi, rivojlanish imkoniyatlarini ro'yobga chiqarishi yoki yo'q qilishi mumkin. Muhit bu shaxsga ta'sir etuvchi tashqi voqea va hodisalar kompleksidir. Bular: tabiiy muhit (gegrafik, ekologik), ijtimoiy muhit (shaxs yashayotgan jamiyat), oila muhiti va boshqalar kiradi. Bular orasida ijtimoiy muhitning, ya'ni shaxs yashayotgan jamiyatning inson kamoloti uchun yaratilgan imkoniyatlari muhim rol o'ynaydi. Barkamol avlod birdangina paydo bo'lmaydi. U oiladan boshlanadi. Oiladagi iqlim farzandlar tarbiyasida katta ahamiyatga ega. Oila bilan birga xalq ta'limi tizimida ham tarbiya mazmunini yangilash, ya'ni ijtimoiy muhit sharoitida rivojlantirish zarur.

ASOSIY QISM

Oilaviy nizolar turlari

1. Er-xotin o'rtasidagi.
2. Qynona-kelin o'rtasidagi.
3. Qaynona-kuyov o'rtasidagi.
4. Ovsinlar o'rtasidagi.
5. Ota-onalar va farzandlar o'rtasidagi.

Oilada yuzaga kelish ehtimoli bo'lgan nizo-janjallarning sabablarini aniqlash va ularning oldini olish masalalarini ijobiy hal qilish uchun birinchi navbatda ularni kimlar o'rtasida yuz berayotganligini farqlab olish maqsadga muvofiqdir.

Oilaviy nizolarda kimlar ishtirok etayotganiga ko'ra ularni quyidagicha asosiy turlarga ajratish mumkin:

- er-xotin o'rtasidagi nizolar;
- qaynona-kelin o'rtasidagi nizolar;

- qaynona-kuyov o'rtasidagi nizolar;
- ovsinlar o'rtasidagi nizolar;
- ota-onalar va farzandlar o'rtasidagi nizolar.

Albatta, bu ro'yxatni yanada davom ettiraverish mumkin, lekin biz hozircha shu yuqorida keltirilganlar bilangina kifoyalanib, oilaviy hayotda ro'y berish ehtimoli nisbatan yuqori bo'lgan nizolarning eng asosiysi bo'lmish er-xotin o'rtasidagi nizolarning ayrim xususiyatlarini ko'rib chiqish maqsadga muvofiqdir.

Umuman oilada er-xotin o'rtasidagi nizolarning yuzaga kelishi va rivojlanishi taxminan quyida keltirilgan sxemadagidek bo'lishi mumkin. Afsuski, barcha oila ham ota-ona va ular dunyoga keltirgan farzandlar bilan to'liq bo'lavermaydi. Taqdir taqozosi bilan ayrim oilalarda nizolar kelib chiqadi va uning oqibati sifatida nikoh barbod bo'ladi. Olimlar nikohning barbod bo'lishini o'rganib, uning sabablari turlicha bo'lishi mumkinligi to'g'risida o'z nazariy qarashlarini bayon etganlar. Masalan, ayrim psixologlar ajrimlarni "turtki" kontseptsiyasi orqali tushuntirishga urinadilar. Ya'ni, yaxshi tinch-totuv yashayotgan oilada birdan shunday holat yuz beradiki, masalan, xiyonat, o'lim, xastalik, rashk va shunga o'xshash voqealar turki bo'ldiyu, oila ustuni qulaydi. Aslida hayotda qo'qqisdan shunday bir silkinish yoki turtki bilan oila birdan buzilib ketishi kam uchraydi.

Psixologlar oilaviy janjallarni normal holat deb bilishadi. Qarama-qarshiliklar tufayli er-xotinlar bir-birlarini yomon ko'rishni boshlaydilar, hatto undan ham ko'proq ajralishadi. Shuning uchun har doim paydo bo'ladigan oiladagi nizolarni qanday hal qilish masalasi juda muhim bo'lib qoladi. Odamlar janjallashishi tabiiy, ayniqsa bu odamlar turmush o'rtog'i va mehribon sherik bo'lsa. Sizning munosabatlaringizda hech qachon janjal bo'lmaydi deb umid qilish ahmoqlikdir, chunki dunyoda bir xil ikkita odam yo'q. Siz qanchalik yaqin va sevikli bo'lishingizdan qat'iy nazar, har doim sizning fikringiz sherikingiz bilan mos kelmaydigan savollar mavjud. Odamlar odatda bahsli masalalarni qanday hal qilishadi? Ular qichqiradi, tanqid qiladi, qoralaydi, janjal qiladi, hatto idishlarni sindirib, yugurib keladi. Hech kimga sir emaski, muammolarni hal qilishning bunday usullari nafaqat sevuvchilarning munosabatlarida iz qoldiradi. Biroq, odamlar ba'zi bir tushunchalar bo'yicha kelisha olmasalar, hamma qichqiradi va qichqiradi. Ammo bitta haqiqatni yodda tutish kerak: qichqirganni eshitish mumkin emas! Shuning uchun janjal va qichqiriqdan so'ng, sheriklar bir-birlari bilan tinch ohangda muloqot qilishni boshlamaguncha, muammo hal qilinmaydi. Oiladagi nizolarning turlari. Nizolarning eng keng tarqalgan tasnifi:

1. Konstruktiv to'qnashuvlar. Turli sabablarga ko'ra bunday to'qnashuvlar mavjud, ammo ularning yechimi ikkala uzumchiga qoniqish hissi tug'diradi, boshqacha qilib aytganda, bu o'zaro kelishmovchiliklarni hal qilish uchun kelishuvga aylangan. Bu yosh oilada yoki uzoq yillar tajribaga ega oilada nizo bo'ladimi, natijasi doimo gullab yashnaydi.

2. Yomon nizolar. Bunday to'qnashuvlar juda xavflidir, chunki ularning natijasi ikki tomonni qoniqtirmaydi va ko'p yillar davomida davom ettirishga, nikohlari bilan

qoniqish hisini kamaytirishga, uzoq vaqt yoqimsiz depozit qoldirib ketishga majbur qiladi.

Bunday to'qnashuvlarning tez-tez takrorlanishi ajralishga olib kelishi mumkin. Oilaviy mojaro yuzaga kelishining sabablari bor ko'p miqdorda, chunki nikoh nafaqat qo'shma uyni saqlash va farzand ko'rish, balki ularning istaklarini ro'yobga chiqarish, ehtiyojlarini qondirish va baxtli yashash istagini ham o'z ichiga oladi. Erkak va ayol turmush qurishni davom ettirish orqali hayotlarini yaxshilashni xohlaydigan odamlar bo'lib qolmoqdalar. Oila nizolarini hal qilish usullari. Oiladagi nizolarni hal etishning ko'pgina samarasiz usullari mavjud, ulardan foydalanish nafaqat sizning qimmatbaho vaqtni olib tashlashi mumkin, balki oiladagi mojaroni yanada kuchaytirishi mumkin. Oilangizdagi ziddiyatlarni bartaraf etish uchun oilaviy psixologlardan yordam so'rang va oilangizga qo'shnilar, tanishlar yoki ota-onalarning maslahatini tekshirmang. Oilada hech qanday qarama-qarshiliklar mavjud emas, chunki oila munosabatlarining o'ziga xos jihati shundaki, qarama-qarshi jinsdagi odamlar butunlay boshqacha hayotiy hikoyalar va turli xil tarbiya bilan uylanadi va ayni paytda ular bir-birlari bilan bir-birining tagida bo'lishlari kerak. Bu holatda bajarilishi mumkin bo'lgan barcha narsalar oiladagi nizolarning oldini olishdir. Oiladagi nizolarni hal qilish uchun siz tushunishga intilishingiz kerak. Agar ikkala turmush o'rtog'i bir-birlarini eshitishga harakat qilsalar, unda murosaga kelish mumkin. Bu yerda g'alaba qozonishning hojati yo'q, chunki g'alaba yutqazishni taxmin qiladi. Ittifoq - bu qul va xo'jayin emas, ikki teng sherikning birlashmasi. Ikki turmush o'rtoq o'zaro munosabatlarda qulay bo'lishi kerak, natijada kimdirning xohish-istaklari amalga oshmagani sababli nikoh ittifoqi buzilmaydi.

XULOSA

Xulosa o'rnida aytishimiz mumkinki, bu kabi oiladagi nizolar oldini olish uchun oila ishonchli munosabatda bo'lishi kerak. Agar hamkorlardan biri biror narsani tugatsa yoki uni boshqa bir sirdan saqlaydi, bu o'z-o'zidan munosabatlarda keskin atmosferani keltirib chiqarishi mumkin va buning oqibatida yuzaga kelgan ziddiyatning hajmi siz yashirilgan haqiqatdan ham qo'rqinchli bo'lishi mumkin. Oilaviy nizolarni hal qilishda muammolardan qochmaslik, balki ularni hal qilish kerak. Muammoni hal qilish, g'alaba qozonish yoki himoya qilmaslik maqsadida konstruktiv va xotirjamlik bilan olib boring. Uchinchi tomonlarni nizoga jalb qilish maqsadga muvofiq emas, chunki ular mojaroning yanada kuchayishi uchun katalizatorga aylanishi mumkin. Ajrashish bu nizoni yechimi bo'lib qolmasligi kerak.

Inson dunyoga kelgach, oila-uning birinchi tarbiya o'chog'i, ota-ona esa-eng birinchi tarbiyachilari bo'lib hisoblanadi. Shuning uchun har bir ota-ona tarbiya jarayonidan o'zi xabardor bo'lishi kerak. Oilalar bilan yaqindan muloqotda bo'lishi, ularning ma'naviyati darajasini bilishi, oilaning ijtimoiy-iqtisodiy ahvolidan, ayollarni sog'lig'idan doimo boxabar bo'lish bu eng avvalo xotin-qizlar qo'mitalari, mahalla fuqarolar yig'inlari, yoshlar tashkilotlarining asosiy vazifalaridir. 202 Oila bolani axloqiy tarbiyalash, uning ma'naviy-axloqiy yo'nalishlarini shakllantirishning muhim

omilidir. Oila bola tarbiya oladigan eng birinchi jamoa bo'lib, bola unda axloqiy qoidalar, urf-odatlarni bilib oladi, dastlabki axloqiy-hayotiy tajriba ortiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. T, 2002
2. Guruhda tarbiyaviy ishlarni tashkil etishning asosiy yo'nalishlari.
3. Metodicheskie rekomendatsii po organizatsii pravovoy raboti VS RU. T., 1997.
4. Povishat effektivnost vospitatelnoy raboti (uchebno-metodicheskoe posobie). T., 2000 .
5. Nasriddinov Ch.R. Harbiy psixologiya.T., 2004.
6. Sotiboldiev. A, Karimjonov A. Harbiy pedagogika. T., 2005
7. O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari Umumharbiy Nizomlari. T., 1996.
8. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Maxkamasining 2004 yilgi, 170-sonli qarori. T, 2004